

Duch Svátý – průvodce postní dobou

2. přednáška – Angelo Scarano, 21. února 2026

Tak, myslím, že jsme připraveni, že se můžeme pustit do pokračování, jak správně zaznělo. A teď si ukážeme konkrétní způsoby, jak důsledky proměňují naše životy a jaké prostředky k tomu používáme.

Tři klasické prostředky postní doby

Ty prostředky znáte. To je Boží slovo, modlitba, sebezápor a milosrdenství. Tyto tři jsou vlastně klasickými pilíři postní doby, převzaté ze židovské zbožnosti – to není nic nového. Modlitba, milosrdenství a sebezápor. To bylo konec konců i v tom evangeliu na Popeleční středu: Když se modlíte, nebudte jako pokrytci; když se postíte zrovna tak; a když prokazujete milosrdenství, ať neví levice, co dělá pravice. To dělali už Židé a my jsme to převzali.

Ale opět, Duch Svátý je Ten, který nás vede. Který nás učí, jak se modlit, jak prokazovat milosrdenství, jak žít ten zdravý sebezápor. Ale nejprve se podíváme na Boží slovo jako na meč Ducha.

Boží slovo jako meč Ducha

Ježíš je na poušti sám, ale přitom není sám – víme, že má jako průvodce nerozlučného přítele Ducha Svatého. A v tomto Duchu žije Boží slovo. Prožívá ho jako pokrm – on sám říká: Ne samým chlebem živ je člověk – takhle vlastně odvrací pokušitele. A toto slovo zná a zakouší jako meč. Tímto mečem vlastně odrazí první, druhý a třetí útok nepřitele. On žije z tohoto slova a zakouší, že toto slovo je účinnou zbraní.

A k tomu jsme pozváni i my. Objevit nově Boží slovo. Jsem velmi vděčný za to, že v liturgii máme přebohatý stůl Božího slova. Opravdu bohatě prostřený stůl. A my vlastně nemusíme vymýšlet, co a jak dělat v postní době. Stačí se víc zaměřit na texty, které zaznívají při liturgii – a věřím, že aspoň jeden text osloví, ale spíš více.

A s tímto textem zůstat, třeba celou postní dobu. Není řečeno, že každý den musí mít nějaký nový text. Jeden text si můžu nést, uložit do pokladnice svého srdce, přežvykovat ho znovu a znovu. A z toho žít. A ten text vlastně žít, aplikovat.

Víte, že někteří světci měli určitý verš z Písma, který se snažili žít do všech důsledků. Třeba Terezie z Lisieux: Nebudete-li jako děti, nebo František Saleský: Zapři sám sebe. On sám přiznal, že ten verš Zapři sám sebe byl pro něj motorem ke svatosti. A my možná objevíme jiný text, který nás bude provázet. To stačí – nemusíme mnoho slov. Stačí jedno slovo, které si uchováme v srdci, jako Panna Maria. A to slovo budeme mít jako zdroj energie a zároveň jako meč, kdykoliv budou přicházet myšlenky proti tomu dobrému.

Boží slovo před a po Druhém vatikánském koncilu

Víte, že po Druhém vatikánském koncilu se trochu změnil způsob prožívání postní doby. Zatímco před Vatikánem se věřící snažili množit skutky – hlavně sebezápory, ale i zbožnosti – byly různé postní praxe, někdy velmi tvrdé, pak se to zmírňovalo. A dnes to máme velmi mírné: přísný půst máme pouze na začátku a na konci – na Popeleční středu a na Velký pátek, jinak je to na nás. Což je výhoda i nevýhoda. Někteří pak nedělají vůbec nic. Ale výhoda je, že můžeme zvolit a hledat spolu s Učitelem – s velkým Ú – s Duchem to, co je skutečně pro nás. To, co je skutečně pro nás na míru.

To možná hned neobjevíme, ale našťestí máme tu postní dobu dlouhou. A věřím, že Duch promlouvá, dá nám vědět, povede nás. Zatímco se dřív kladl velký důraz na asketické výkony, dnes se daleko více zdůrazňuje, že máme žít z Božího slova. A proto máme ten nádherně prostřený stůl liturgie. Ty nádherné texty – velmi hutné, silné, a prostě co text, to perla. Víte, že ve všedních dnech je vždy jedno téma, které spojuje první čtení a evangelium. Jinak je tomu v mezidobí – tam to spolu nesouvisí. Ale v postní době je jedno téma. Takže je krásně přehledné.

A když už nic jiného – když nestačí autorita moje, ani autorita církve – tak máme autoritu Ježíšovu, který on sám žil z Božího slova na poušti. Ještě jedna myšlenka: je to nejen u Matouše, je to i u Jana. Jan 4,34 – rozhovor se Samaritánkou: přicházejí apoštolové a říkají mu: Pane, jezte! A Ježíš odpovídá: Můj pokrm je konat vůli toho, který mě poslal. Je to vlastně stejná myšlenka. Ježíš skutečně žije z Otcova slova. Žije – je to pro něj zdroj síly. Není to pro něj povinnost, norma. Je to zdroj síly.

To je vlastně velmi krásná zkušenost. A já bych mohl podepsat to, co Ježíš říká – i když mám daleko menší zkušenost než on. Každý rok se snažím prožívat svou poušť – deset dní vždy na nějakém místě v ústraní. A mám pouze Boží slovo jako pokrm. Ano, mám i normální pokrm – to neprožívám v postu. Ale jinak mám pouze Boží slovo a musím říct, že to stačí. Že to stačí. I když jsou texty, které už důvěrně znám. Čtu je po sté. A přesto vidím, že to slovo má pravdu daleko větší hloubku, než si myslíme. Mají pravdu ti církevní otcové, kteří říkají: to slovo je daleko hlubší a obsahuje daleko víc perel, než jsi dosud objevil. Je to pravda.

Číst Písmo ve stejném Duchu

Ale právě – bez Ducha to slovo Písma bude pouze literou. Literou slova. Zvuky, písmenka a nic více. Litera, která zabíjí, jak říká Pavel v listě Korint'ánům. Ale s Duchem je to život. S Duchem je to pokrm. Proto se dnes zdůrazňuje – a je to zakotveno ve Vatikánském koncilu – že Písmo máme číst ve stejném Duchu, ve kterém bylo napsáno. Ve stejném Duchu. Jinak tomu neporozumíme, jednak to nepřijmeme jako slovo Boží, ale pouze jako slovo lidské. Čili ne jako slovo mocné, ale jako slovo informativní. Ale Boží slovo je víc. Je to víc než informace. Je to formace. Boží slovo nás formuje, proměňuje.

Toto slovo bylo napsáno v Duchu. Bylo vdechnuto Duchem Svatým – to známe i z hodin katechismu. Ale musíme přidat to, co říkají už církevní otcové: toto slovo zároveň vydechuje Ducha. Že Duch dýchá a vane na stránkách Písma. A to je to, co můžeme objevit.

Svatý Hilarius z Poitiers velmi krásně píše: Všechna Boží slova jsou plná Ducha Svatého. Všechna Boží slova jsou plná Ducha Svatého. A ve stejném duchu – tentokrát s malým d, ale možná s velkým D – svatý Jeroným, velký biblista, autor Vulgáty, překladu do latiny, který se donedávna používal při bohoslužbách, píše v komentáři k Ezechielovi: Číst Písmo znamená nastavit plachtu vánku Ducha a přitom nevědět, ke kterému břehu nás zavede. Nechat se prostě unést, formovat tím Božím slovem, dát Bohu svobodu – aby rozebral naše obranné mechanismy, předsudky, falešné výklady k danému slovu, zvyky, které jsou v odporu a v protikladu. Nastavit plachtu vánku Ducha a nevědět, ke kterému břehu nás zavede. To je nádherné. To je vlastně dobrodružství nad Božím slovem. Jdu tam, kam dosud nevím. Podobně jako Abraham. Dostal pokyn: Vstaň a vyjdi ze své země. A on nevěděl, kam půjde.

Vlastně podobně to bylo s Izraelity na poušti. Přestože ta trasa mezi Sinajským poloostrovem a Palestinou je docela krátká a přímá – oni různě bloudili. Jejich cesta byla daleko, daleko složitější. Byly různé překážky, reptání a krize. A Bůh je postupně vedl. Oni ani nevěděli, kam a kudy přesně. Nechávali se vést tím ohnivým sloupem a sloupem oblakovým. Podobné dobrodružství můžeme zažívat v postní době. Nechat se vést vanutím Ducha, který spoužívá Boží slova. A přitom nevědět, kam nás tento Duch zavede.

Jak prakticky spojit Boží slovo a Ducha Svatého

Jak prakticky spojit Boží slovo a Ducha Svatého? K tomu jeden podnět, velmi jednoduchý, který možná někteří z vás už žijí. Na začátku čtení můžu vzývat Ducha, aby mi dal světlo, uši, které slyší, ochotu žít to slovo, otevřenost. Nechat se tím slovem proměnit a prozářit, prosáknout, prostoupit. Ale nejen na začátku – i při čtení, když něčemu nerozumím, tak můžu prosit: Duchu Svatý, já tomu nerozumím, nebo nevím, jak to žít, jak to aplikovat. Ukaž mi. Ježíš totiž slíbil: Duch Svatý vám připomene všechno a naučí vás všemu, co jsem vám řekl. Naučí vás všemu. Jan 14,26.

Takže to, co teď říkám, nebo to, co je běžnou praxí mnoha křesťanů, je aktualizací a konkretizací tohoto Ježíšova příslibu. Že Duch naučí. Naučí nás všemu. A naučí nás potažmo i prožívat tu postní dobu, nebo obrácení. Naučí nás všemu. Potřebujeme Ducha, aby nám připomínal Boží slova. Copak se nemůžeme naučit sami? Máme schopnosti, rozum a paměť. Stačí je zapojit. Je to text jako každý jiný – ano i ne. Víme, že to je text, lidské slovo, ale zároveň je to slovo Boží. A tento text se sice můžeme naučit nazpaměť, ale to ještě není vše.

U jednoho církevního otce je tato roztomilá příhoda. Přejde k němu na návštěvu mladší, zapálený poustevník a řekne mu: Já jsem se naučil Písmo nazpaměť. A začne citovat – z Nového zákona, i ze Starého zákona. Ten starší poustevník poslouchá, poslouchá a pak na konci mu řekne: Naplnil jsi vzduch slovy. Pochopil, že toto všechno je pro něj pouhým slovem a nic víc. To se stane, je to jako každý jiný text. Ale to nechceme. Chceme taky toto – ale chceme něco víc. Chceme, aby toto Boží slovo formovalo naše životy a naše reakce. Aby se nám připomnělo ve vhodný čas. A to je to, co právě dělá Ježíš na poušti. První pokušení, druhé pokušení, třetí pokušení – a on vždy vytáhne v moci Ducha to slovo, které je šité na míru.

A všimněte si, že ve druhém pokušení Dábel dokonce cituje ze Žalmy 91. I Dábel zná Boží slovo, ale necituje ho správně. Nedokáže ho správně aplikovat. Překrucuje ho. Ale Ježíš ho dokáže používat správně. A právě proto potřebujeme Ducha. Bez Ducha prostě nebudeme správně aplikovat.

Duch Svatý nás učí aplikovat Boží slovo

Bez Ducha prostě nebudeme správně aplikovat. Velmi často budeme jednat jinak, podle těla, jak by řekl sv. Pavel. Mám k tomu jednu konkrétní zkušenost. Znáte to Ježíšovo slovo: Když máš nepřítele, tak se za něho modli, žehnej mu, prokazuj mu dobro? A toto slovo mi připadá geniální. Opravdu úžasným způsobem řeší ty naše zamotané, konfliktní vztahy. Je to slovo uzdravení a osvobození.

A co jsem zažil víckrát? Často přicházejí lidé, že mají problém s jiným člověkem – to je prostě denní chléb každého z nás. Vždy se najde nějaký člověk, který nám trochu kazí život. Tak skoro vždy jsem dával jako lék toto Ježíšovo evangelní slovo. A velmi často mi ti lidé – letití katolíci – říkali: To mi nikdy nenapadlo, že to mám dělat. Že se mám modlit za toho člověka, že mu mám žehnat. A přitom to byli lidé, kteří toto evangelium znali velmi, velmi dobře. Ale dali na moji radu a po čase se vraceli a říkali: To funguje, to funguje.

Duch Svatý nás učí, jak aplikovat Boží slovo, jak aplikovat evangelium. Nám připomíná to slovo ve vhodnou chvíli. Ale to není vše. Duch Svatý nás zároveň učí, jak toto slovo chápat. Vlastně striktně vzato, je to jediná činnost – připomíná a učí. Ale to je vlastně jedno a totéž. Protože když připomíná, tak zároveň dává světlo k porozumění a k aplikaci – světlo na rovině teoretického porozumění a na rovině praktické čili jak to aplikovat. Je to jediná činnost. On přichází jako světlo. Světlo, které neosvlepuje, neničí, ale naopak pozvedává.

My si velmi často stěžujeme, že nerozumíme Písmu, nebo že nás nebaví, nebo že ho už známe, nebo že u toho usínáme, nebo že neposloucháme, když zaznívá třeba v kostele. A já bych k tomu všemu řekl: To je skvělé, že máme tyto negativní zkušenosti. To je skvělé, protože díky tomu konečně jednou provždy poznáme, že se musíme spolehnout na Ducha. Jinak toto slovo bude pouze nudnou věcí, jako telefonní seznam – i když telefonní seznamy dnes už neexistují. Jsou to negativní zkušenosti, které nás mají vést k nové důvěře, k nové víře v Ducha, že pouze On nám dokáže otevřít tuto zapečetěnou knihu. Nám dokáže ukázat ty hlubiny. Dokáže odkrýt tu chuť Božího slova – jako med a jako mléko, a slovo mocné jako oheň, nebo jako kladivo, jako meč. Bez Něho prostě budeme mimo.

Závoj na srdci – sv. Pavel a emauští učedníci

Stejnou myšlenku předkládá i sv. Pavel ve 2. listě Korint'anům. Je to 2 Kor 3,15. Říká: Vždy četli a čtou Písmo tak, že mají na srdcích závoj. Mají na srdcích závoj, a proto tomu plně nerozumí. Avšak, když se obrátí k Pánu, ten závoj bude odstraněn a oni porozumí. A ten Pán je Kristus zmrtvýchvstalý, jeho Duch – tam je krásná dvojznačnost v tom řeckém textu. V uvozovkách je to jedno, protože Ježíš zmrtvýchvstalý má v sobě Ducha, takže ať už se obrácíme k Duchu nebo ke Kristu zmrtvýchvstalému, je to jedno. Je to jediný Bůh. Ale právě, když se obrátí k Němu, tak najednou ten závoj zmizí a oni plně pochopí.

To vidíme velmi krásně v těch velikonočních pasážích o emauských učednících nebo o apoštolech. Je to Lukáš 24 – Ježíš přichází, ukazuje se jako zmrtvýchvstalý. V případě emauských se nedává poznat hned. Ale co dělá? Vysvětluje Písma. V obou případech Ježíš vysvětluje zákon a proroky. A možná si klademe otázku: proč? Copak nestačí jeho zjevení, nestačí jeho přítomnost? Proč vysvětluje Písma? Ale když Ježíš vysvětluje Písmo, tak to je jiné vysvětlení než to naše lidské. On zároveň odstraňuje závoj. Otevírá mysl. Takže apoštolové rozumí, že to Písmo mluví o Kristu. A emauští učedníci dokonce prožívají, že jejich srdce hoří: Copak nám nehořelo srdce, když nám vykládal Písmo? Ježíš otevírá Písma tak, že ta mrtvá slova přináší světlo, oheň. Zapalují, osvěcují.

A proč to Ježíš dělá? Copak nestačí jeho přítomnost? Na pomoc si můžeme vzít druhý list Petřův, který hovoří zrovna tak o konkrétní zkušenosti s Kristem, o kontemplaci Krista na hoře proměnění. A autor říká: My jsme toto zažili a zakusili. Viděli jsme Krista proměněného. Ale máme něco daleko spolehlivějšího a pevnějšího – to jsou slova Písma. To je zajímavé. Oni měli tu zkušenost s Kristem na hoře proměnění a přitom se opírají o Písmo jako o solidnější základ. A vlastně z tohoto důvodu Ježíš vysvětluje Písma těm apoštolům nebo těm emauským – aby měli něco pevného.

A to je velké povzbuzení pro nás. My sice nevidíme Krista zmrtvýchvstalého – nebo aspoň mi to nikdo neprozradil, že takový zážitek má. Ale máme Písmo jako solidnější a pevnější základ. A když se obracíme k Pánu, jak nabádá Pavel ještě jednou v té 3. kapitole 2. Korintánům, tak závoj z našich srdcí mizí – dříve nebo později, postupně nebo naráz. Ty zkušenosti jsou různé, ale v každém případě ten závoj mizí. A my vidíme do hloubky a zakoušíme. A to slovo přestává být pouhou informací a začíná být pokrmem, ohněm, kladivem, mečem, medem, mlékem, vínem. Někdy tak, někdy jinak. A to je právě to nádherné obdarování, které přijímáme od Ducha, od Krista zmrtvýchvstalého. Boží slovo se stává živým.

Když Duch totiž učí, tak učí jinak než lidé. Ode mě teď slyšíte slova. Ale Duch mluví jinak než my lidé. Když Duch vysvětluje Písmo, tak vlastně – řečeno jedním slovem – je to život. Život v různých konturách, obměnách, odstínech. Ještě jednou – ty symboly chleba, vína, mléka, medu. Ale v každém případě je to život. On zprostředkovává život. To je jeho vyučování. To nejsou zase další informace – ano, to pak my vnímáme v rozumu jako lepší pochopení. Ale zároveň je to vlastně život. Je to povzbuzení. Proto Ježíš říká: Boží slovo je pokrm. Z toho slova my čerpáme energii. Skrze ně přichází ta Boží energie, která nás uschopňuje dělat to, čeho sami schopni nejsme. A v tom se namáháme třeba v čase postní doby. Díky Božímu slovu jsme uschopněni dělat to, co je mimo dosah našich schopností.

Ve stejném duchu má papež František tato krásná povzbuzení: Boží slovo má v sobě potenciál, který nemůžeme předvídat. Nemůžeme předvídat – vzpomeňme si na druhého, jak říká: nevíme, kam nás vanutí Ducha zavede skrze to Boží slovo. Nevíme, ke kterému břehu dojdeme. Jednak tato rovina, ale jednak je ještě ta druhá rovina – že to slovo má v sobě moc, potenciál, který převyšuje naše očekávání. A to je to evangelium o semenu, které po zasetí vyklíčí a roste samo od sebe a přináší bohatou úrodu. Nečekanou. Je to na začátku maličké semeno, hořčičné, nebo maličký kvas a z toho je něco velikého.

A papež František pokračuje: Věřící, ať přijmou tuto neuchopitelnou svobodu slova, která často uniká našim předpovědím a rozbíjí naše schémata. Náš Bůh totiž

není ochoten zvyklostí o nebohém překvapení. On nás vede dál a dál, kam my sami nevíme. V jiném promluvení papež František říká: Síla na dně číše Božího slova. Život nás někdy zraní a my se odvracíme k Bohu zády – a já ti říkám: síla za rmoutem – vezmi si Boží slovo, i sílu na dně číše Božího slova. Toto slovo nás naplní silou a radostí.

A konečně musím zmínit to klasické, co František opakoval znovu a znovu: čtème každý den evangelium, aspoň maličké, které máme vždy po ruce. A proč ho máme číst? Abychom se naučili nazpaměť? Ne. Ale abychom našli Ježíše, protože Ježíš je přítomen právě ve svém slově, ve svém evangeliu. Pokaždé, když čtu evangelium, nacházím Krista. Nacházím Krista. To je vlastně ten velký cíl – číst Písmo, modlit se nad Písmem, nacházet Krista. Ale opět, to není automatické, to není samo sebou – ale věřím, že někdy dříve, jindy později, opakovaně, toto můžeme zažívat v různých podobách. O to jde. Proto Písmo máme v tak velké úctě. Skrze ně přichází živý Kristus, v moci Ducha.

Přestávka pro reflexi – dvě otázky

Netradičně teď zařadím krátkou pauzu. Krátkou pauzu. Můžeme zůstat sedět a mám pro vás dvě otázky, nad kterými se můžeme zamyslet v tichosti, a pak bude pokračování katecheze.

První podmět, první otázka: Kde je Duch Svatý v mé četbě Božího slova nebo v mé modlitbě nad Božím slovem? Je nějak přítomný? Někdy víc, někdy méně, nebo vůbec? Tak to je ta první otázka, na kterou se teď můžeme zamyslet.

Odpověď jsme asi našli snadno a rychle. Takže druhý impuls. Ježíš na poušti používá slova Písma, aby odrazil pokušitele. A to je praxe, která byla pak velmi živá u pouštních otců – a nejen u nich, i dnes se doporučuje mít určitá slova z Písma, která nám pomáhají v pokušení, v krizi. Mám aspoň jeden, možná více veršů z Písma, které mi pomáhají v pokušení, když bojuji proti smutku, hněvu, proti jinému člověku, když prožívám konflikty, když ležím pod tíhou strachu, prázdnoty? Mám určité slovo z Písma, které mi pomáhá, které je pro mě povzbuzením?

Nebo jsem měl kdysi, a pokud nemám, tak to je pro mě výzva – třeba si teď, v této postní době, takovou malou sbírku udělat. Když prožívám strach, tak třeba toto slovo z Písma: Nebojte se, já jsem přemohl svět – to je z Janova evangelia – a tak dále. Je to velmi účinné. Moc se to doporučuje. Máme dokonce i knížky obsahující sbírky těchto slov na to či ono pokušení. Nebo dnes byste mohli koupit i kartičky s takovými léky na tyto různé nemoci. Ale nejlepší je, když si sestavíme vlastní takovou lékárnu sami. Takže minutku na zamyšlení a pak bude pokračování.

Duch nás učí bojovat proti egocentrismu – Řím 8

Tak, můžeme dál. A teď se podíváme na další důležitou dimenzi postní doby a vůbec pouště a pobývání na poušti. Duch nás učí bojovat proti egocentrismu. A opírám se o text z listu Římanům, který jsem již zmínil. Je to Řím 8,1–16. Nádherný text, velmi hutný.

Především nás zajímá verš 13, který zní: Jestliže žijete podle těla – víme, že tělo znamená egocentrismus a všechny špatné náklonnosti, které z tohoto

soustředění na sebe vyplývají – jestliže žijete podle těla, zemřete. Jestliže však Duchem usmrcujete skutky těla, budete žít. Tady je velmi zajímavý návod, jak bojovat proti hříchu, proti těm špatným náklonnostem. Duchem usmrcovat projevy těla. Duchem. Duchem usmrcovat projevy egocentrismu v sobě.

Mám k tomu jedno minisvědectví. Když jsem byl opravdu hodně mladý, bylo to v semináři, bylo mi tehdy asi tak kolem 20 let – dodnes si vybavuju, jak najednou na chodbě mě napadla tato myšlenka. Vzpomněl jsem si na tento verš z listu Římanům a řekl jsem si: No tak, co kdybych vzal vážně toto Pavlovo slovo a prostě s mocí Ducha bojoval proti pokušení, proti špatným myšlenkám, negativním emocím. A začal jsem to dělat – takže když jsem měl různé špatné myšlenky a emoce, vzýval jsem Ducha, aby prostě přišel. A viděl jsem, že to funguje. Jak mi říkával jeden katechumen: Ono to funguje. Modlitba funguje, nebo Boží slovo funguje. A i já musím potvrdit: ono to funguje. I tento verš z listu Římanům – že Duch usmrcuje skutky těla – funguje. Duch přichází a vyvádí nás z těch bouří a krizí. Ano, neříkám, že hned, ale přichází. Je věrný. Je věrný. A když mám otevřené dveře, tak přichází a jedná. A obrací nás. Proměňuje.

Takže tady mám jednoduchý tip. Až budete mít zase nějaké špatné myšlenky, budete naštvaní, rozzlobení, budete ve smutku, nebo naopak v prázdnotě, sebelítosti, nebo s pomstivými myšlenkami, atd. – vzývejte Ducha. Duch ničí ty naše špatné sklony.

Čtyři způsoby, jak Duch usmrcuje skutky těla

Ale jak je ničí? Tak se dostáváme právě k jádru věci. Písmo nám ukazuje čtyři způsoby, jak toto probíhá.

Jednak Duch Svatý nám připomíná Boží slovo – vhodné a šité na míru pro danou situaci. To už známe. Takhle to prožívá Ježíš. Duch Svatý připomíná Boží slovo a tímto způsobem nás uzdravuje zevnitř. Je to slovo, které proniká ještě jednou až na rozhraní duše a ducha, morku a kostí – to je nádherný text z listu Židům 4,12.

Druhý způsob: On usvědčuje. Duch Svatý usvědčuje. Jan 16,8 a 13. Usvědčuje nás a ukazuje nám, v čem spočívá hřích. A Jan pokračuje: Hřích spočívá v tom, že ve mně nevěří, říká Ježíš. Neboli – Duch nám ukazuje podstatu hříchu. My velmi často zůstáváme u symptomů. Podobně jako když máme nějakou nemoc – vidíme, že máme horečku nebo že nás bolí hlava, ale nevíme proč. Ty bolesti hlavy nebo ta horečka mohou být symptomy nejrůznějších nemocí. My velmi často vidíme pouze ty symptomy. Mluvím zpříma, nebo mluvím nevhodně, necitlivě. Toto vidíme. Ale proč – velmi často nevíme. A Duch Svatý nám dává poznat ten kořen hříchu.

A druhá věc: naše situace je taková, že my často ani nevidíme ten hřích jako takový. Nedokážeme ho rozpoznávat. Jak řekl ten moudrý filosof Søren Kierkegaard: K následkům hříchu patří i to, že ten hřích nevidíme. Že jsme prostě v temnotě. Více nebo méně. Takže měl velkou pravdu ten anonymní ateista, který jednou dostal otázku od jistých křesťanů: Co je podle vás hřích? Ten člověk věděl, že to jsou křesťané, kteří se ho na to ptají. A jeho odpověď zněla: Já žádný hřích nemám. To máte vy, křesťané. Právě. Já žádný hřích nemám. Ta jeho odpověď byla daleko hlubší, než si možná tu chvíli myslel. Ten hřích poznáváme pouze čím více jsme před Boží tváří, v Jeho světle. V Božím světle poznáváme i temnotu. A to je práce

Ducha Svatého – usvědčuje nás, ukazuje nám to, co neděláme dobře, a zároveň ukazuje ten kořen.

Ale abychom neměli strach, tak si připomeňme Cyrila Jeruzalémského: On přistupuje tiše a mírně. I když usvědčuje, tak to dělá s nesmírnou laskavostí a zároveň vlévá život, protože on je Bohem života, ne smrti. Usvědčuje, ale zároveň vlévá sílu povstat, chuť povstat, jistotu odpuštění. Naopak ten zlý nebo nemocné svědomí nás ubíjejí výčitkami. Je to velký rozdíl mezi usvědčováním nemocného svědomí nebo usvědčováním od toho nepřítel a usvědčováním od Ducha. Duch vlévá život, naději, chuť. Nemocné svědomí nebo ten zlý naopak vlévá beznaděj: Nestárší se mnou. Jsem pořád stejný. Vůbec se neměním. A dokonce jsem čím dál horší. Nejhorší farník v Řepích. Nebo na Strahově. Nebo dokonce v Praze.

Duch totiž proniká vším – to je 7. kapitola Knihy Moudrosti. Proniká vším. A dokáže demaskovat pokušení, demaskovat i naši hru, naše divadlo, které občas hrajeme před druhými, před sebou, před Bohem. A to je pro nás nesmírně dobré. Toto potřebujeme. Být v pravdě, být ve světle, které je zároveň i láskou. To je to janské pojítko pravdy a světla. Tato pravda je zároveň láskou. U Jana je to jedno a totéž. Pravda a láska – to je stejná skutečnost.

Třetí způsob v té osmé kapitole: Duch mění naši identitu a motivaci. V patnáctém a šestnáctém verši čteme, že Duch nás přesvědčuje, že jsme Božími syny. A v Něm voláme: Abba, Otče. Neboli Duch nám dává novou identitu. A to je velmi důležité a tím se dostáváme opravdu k jádru věci. Ty naše špatné skutky velmi často plísňí z toho, že máme špatnou identitu a nemocné nebo pošramocené sebevědomí. Například vezměme si nadřazenost a pýchu – že se někdy chováme arogantně. Proč? Proč tomu tak je? Proč potřebujeme takový způsob jednání? No, protože cítíme v sobě zakomplexovanost nebo prostě nedocenění. Máme za to, že nás druzí nepřijímají dostatečným způsobem. Prostě to naše sebevědomí je určitým způsobem nemocné. A pak si to potřebujeme vynahradiť. Arogantním jednáním, nadřazeností. Ale to je falešná cesta.

Duch Svatý nás uzdravuje od základu, dává nám nové vědomí: Jsi syn. Nepotřebuješ si dokazovat svoji identitu a hodnotu skutky, potleskem druhých, oceňováním, neustálými chválami. Nepotřebuješ. Proto Ježíš pak nabádá: Nehleďte potlesk u lidí. Když konáte dobro, když se modlíte, nehleďte tyto věci. Hleďte Otce. A Pavel by dodal: Hleďte Otce, který vám dává Ducha. A Ten dává nové vědomí a nové sebevědomí. Zdravé. Jsi syn, dcera. A to je nejvíc. To je to nejvíc. Nemusíš si dokazovat, nemusíš hledat potlesk od druhých lidí. Jsi syn, dcera. Ale toto si sami jen tak nedáme. Proto potřebujeme Ducha, aby proměnil naše vědomí. To, jak o sobě smýšlíme. Jak sebe vnímáme. To je velmi, velmi důležité.

Když vím, komu patřím, skutky těla ztrácejí autoritu. Ztrácejí důležitost. Nemusím naříkat, že mě druzí neberou, že mě nechválí, že mi neděkují. Víam, komu patřím. Víam, že jsem Boží. Víam, že mě Bůh vidí. A to mi stačí. Ano, může mě mrzet, že mi lidé neděkují – ale na tom nestojí můj život. Jsem syn, jsem dcera. A to je ta nádherná práce Ducha. Proměňuje naše vědomí, sebevědomí. A dává nám tuto jistotu. To je práce Ducha. A díky tomu vlastně pak nepotřebujeme ty falešné alternativy a falešné skutky, abychom si něco dokázali, vydupalí si autoritu. Nepotřebujeme. Tyto skutky ztrácejí smysl a důležitost. Víam, komu patřím. Víam, kdo jsem. Jsem Boží syn, Boží dcera. A to je vlastně nejvíc.

Svatý Basil Veliký na jednom místě své nádherné knihy o Duchu Svatém říká, že Duch Svatý nám dává dar oikiosis – to je řecké slovo. Oikiosis. Vy znáte slovo oikos – máme to ve slovu ekonomie. Oikos je dům. A oikiosis je nepřeložitelné slovo, které se může přeložit zhruba takto: zdomácnění, dar zdomácnění nebo dar přináležitosti. Díky Duchu Svatému prožívám, že jsem doma u Otce, že jsem doma u Otce a dokonce v NĚm. Že jsem tam doma. Že Mu patřím. Že On patří mně. A proto pak nepotřebuji různé náhražky. Nepotřebuji. Víím, že jsem doma v Otci, v Ježíši. A to je právě ten nádherný dar Ducha. Oikiosis. Svátý Basil se opírá o 2. kapitulu listu Efezanům, že v Duchu máme přístup k Bohu Otci a že jsme se stali domácími – těmi, kteří patří do Boží domácnosti, jsou tam prostě doma. To je 2. kapitola listu Efezanům. To je prostě nádherné toto prožívat aspoň někdy. Jsem doma u Boha. Jsem doma. Jsem Jeho. Já Mu patřím.

Čtvrtý způsob, jak usmrcuje skutky těla: On dává silnější touhu. Dává silnější touhu. Neboli On přeměrovává tu naši životní energii a dává ji správný směr. Totiž každý náš hřích je v podstatě voláním po životě. Touhou po životě. Po lásce, po přijetí, po uznání. Každý. Některý více, některý méně. Každý hřích je voláním po životě. Je výkřikem: Chci žít! Ale co je špatné? Že ten život hledáme na špatném místě. Nebo špatným způsobem. To je to špatné. Ale jinak každý hřích vlastně ukrývá něco dobrého – touhu po životě, po lásce, po přijetí, po uznání. A Duch Svatý právě přeměrovává tuto naši touhu po životě, tuto naši životní energii – k lásce k Bohu, k druhým, ke zdravé lásce k sobě. A to je vlastně to usmrcování v tom plném slova smyslu. Přeorientování. Přeměrování té životní energie. Jiný směr.

Klasický příklad, velmi srozumitelný: střídání partnerek a partnerů. V tom je něco dobrého – ta touha po lásce, touha po přijetí. Díky obrácení, díky daru Ducha, se toto chaotické hledání, střídání partnerů a partnerek, stane věrnou láskou – buď k jednomu člověku, v dobrém i ve zlém, a nebo k Bohu. Prostě tato touha po lásce se přeměruje k jednomu člověku, nebo k rodině, nebo se přetaví ve službu – i to je možné, i to se někdy stává. A konečně se přetaví i v lásku k Bohu.

Ale abych řekl i to opačné a špatné, aby to bylo ještě srozumitelnější: usmrcování hříchů neznamena potlačování té životní energie. To je pak to, co způsobí velkou paseku. Načas můžeme potlačit určitý špatný sklon – třeba nebudeme tolik sledovat internet – pojmem pevné rozhodnutí, že nebudeme sledovat ten internet, to nějak potlačíme, ale pak třeba po skončení postní doby se to ještě silněji vynoří jako bouře. Prostě ten potlačený hlad nabude obrovských rozměrů. A takhle bychom mohli pokračovat i s jinými sklony, náklonnostmi. A to je právě to, co Duch nedělá – toto potlačování. To se nám dříve nebo později vymstí. On přeměrovává tu naši touhu po životě, touhu po poznání. Ve sledování sociálních sítí, internetu – člověk touží po informacích, možná i po vztazích, i když to jsou virtuální vztahy, po uznání v podobě lajků a srdíček – jsou to sice velmi chabé formy uznání a vděčnosti. Ale v jádru je něco dobrého. A Duch Svatý toto přeměrovává.

Takže toto usmrcování hřichu neznamena potlačování té životní energie, která je sama o sobě dobrá. Neznamena to nenávisť k tělu, nenávisť k sobě, že mám v sobě tyto sklony. To je opět špatný způsob duchovního boje, který byl velmi módní v těch předchozích staletích, ale dnes našťěstí skoro vůbec. Pavel totiž říká: Naše tělo je chrám Ducha, chrám Ducha – 1 Kor 6,19. Takže nemůžu mít nenávisť vůči sobě. To není Boží. A ještě jednou musím podtrhnout, že toto usmrcování není pouze z vlastních sil, ale především z moci Ducha. Protože bez Ducha to bude voluntarismus, silná vůle. To bude askeze a nic víc. Perfekcionismus a nic víc.

Kritéria rozlišování: je to z Ducha nebo z vlastních sil?

A teď mám pro vás nádherný závěr. Kritérium, jak rozlišovat, že to moje usmrcování v Duchu je skutečně z Ducha a ne pouze z vůle, nebo převážně z vůle, z lidských sil. A jak poznat, že se uzdravujeme od kořene a ne pouze na povrchu. Jak to poznat?

Tak předložím to, co známe z Písma a co je pak u mnoha duchovních autorů – takže v zásadě nic nového. Ale bude dobré to tematizovat a předložit. Když je to skutečně z Ducha, tak přibývá pravda a naopak ubývá sebeklamání. Neboli toužím žít v pravdě, i když je to za cenu usvědčování od druhých. A chci nechat stranou iluze – třeba o sobě. Je tady tato touha po pravdě a po pravdivosti. Touha po pravdě a po pravdivosti i za cenu přijetí nepřijemného napomenutí. Usvědčování od manžela, manželky, dětí. Tak, to je známka toho, že mě vede Duch. On je totiž Duchem pravdy. Takže On mě vede k pravdivosti, touze po pravdě.

Další známka: svoboda. Více svobody přibývá a ubývá otroctví nebo svázanosti. To je to, co si sami způsobujeme právě tím nadměrným úsilím a sebevydáváním – že v nás je určitá křečovitost, vnitřní křeč, nesvoboda, svázanost. A naopak Duch nám dává tu vnitřní svobodu – ale zároveň je to nasazení v dobrém. To není pohodlnost. Je to svoboda, vnitřní svoboda, protože ten zákon mám v sobě. To Boží slovo mám v sobě, napsané ve vlastním srdci. A zároveň je to vlastně svoboda. Nasazení a svoboda. Vydanost a svoboda. Jak říkal Pavel v 5. kapitole listu Galatanům: Vy jste byli povoláni ke svobodě, ale tato svoboda nesmí být záminkou k sebezprosazování. Naopak, služte jeden druhému v lásce. Svoboda a láska jdou dohromady.

Další známka: pokora. Přibývá pokora a ubývá náboženská pýcha. To je velmi důležité kritérium, které vidíme třeba u farizeje – podobenství o farizeji a celníkovi. Farizej se modlí a děkuje Pánu, že není jako ten celník, že odvádí všechny desátky a že není nepoctivý, naopak zachovává zákon. To je člověk, který žije z vlastních sil. A proto v něm roste ta náboženská pýcha. Nadřazenost a potažmo odsuzování druhých. Naopak, když je to v Duchu, když žiji s Bohem z moci Ducha, tak je zároveň i pokora. Není tu to srovnávání s druhými a odsuzování druhých. Ano, odsuzování těch špatných skutků, ale ne druhých. Ve mně je zároveň soucit a empatie i vůči těm lidem, kteří mi jsou hodně nesympatičtí. A třeba hodně mi leží v žaludku pro to, co dělají – třeba moji blízcí nebo lidé vzdálení, o kterých slyším jen ve zprávách. Odsuzování těch špatných skutků, ale zároveň soucit a empatie. Nebo dokonce láska k těmto lidem, která se pak promítne v přímluvě právě za tyto lidi.

A konečně další rozpoznávací znamení: radost a pokoj. To je vlastně plod Ducha – Gal 5,22–23. Radost a pokoj. Oproti tomu, když bojujeme pouze nebo převážně z vlastních sil, tak převažuje smutek a nepokoj. Já jsem to předložil trochu schematicky jako kritérium. Víím, že v praxi je to daleko, daleko těžší, protože náš život je často v šedých zónách a nesnadno rozlišujeme to, co je od Ducha, od toho, co je z nás samotných. Takže i když postupujeme správně v Duchu, tak tato kritéria nemusí být tak jasně viditelná. Ale přesto je dobré o tom vědět a vlastně podle toho zkoumat svoji cestu – abych nekrácel sice dobrým směrem, ale se špatnými prostředky. Pouze z vlastních sil nebo převážně z vlastních sil. Opět pouštět víc a víc Ducha do těchto bojů, pokud bojujeme proti hříchu.

Vím, že někteří už nebojují – že to vzdali, jak řekl ten známý filosof Schopenhauer: Nejlepší způsob, jak mít pokoj od pokušení, je podlehnout. Mít pokoj od pokušení – pořád máme nějaké nepříjemné myšlenky – a budeme mít pokoj. Ale vy víte, že to je jenom na chvíli, že to pokušení se pak vrátí v o to silnější formě. Takže podle Schopenhauera mu opět podlehnout – no ale pak se dostaneme k závislostem a k těžším formám otroctví. Takže toto si prosím nepište. Nejlepší způsob, jak mít pokoj od pokušení, je podlehnout mu. Špatný způsob.

Závěr: tři prostředky postní doby v moci Ducha

Tak, protože čas letí jako bláznivý, tak jen letem světem ty tři klasické prostředky, které jsem zmínil na začátku – takže to bude velmi, velmi rychle. Máme tři základní prostředky: milosrdenství, modlitbu a sebezápor.

Opět – naše problémy s modlitbou můžeme řešit snadno a rychle – a teď můžete vy sami dokončit tuto větu, abych se neopakoval. Ne, trochu vážněji: Když vidím, že mám velké problémy s modlitbou, že se neumím modlit, myšlenky utíkají, nedělám si čas na modlitbu, nebaví mě to – tak to jsou opět skvělé negativní zkušenosti, které mě vedou k tomu, abych se opřel o jiný základ, jiný zdroj, vzýval Ducha – protože bez Ducha to bude opravdu bez ducha. Ta moje modlitba bude bez ducha a bude to jenom nebo převážně papouškováním, opakováním různých frází, ale nic víc.

Ta postní doba nás vede k tomu, abychom se modlili pravdivěji a hlouběji. Ani ne tak kvantita, jako spíš kvalita. Je mi jasné, že proto říkám – tatíčkovsky jako kazatelský slogan – ale vy určitě rozumíte dobře. A k tomu lze uvést krásné příklady z Nového zákona.

Jen v Duchu voláme Abba, Otče – Řím 8,15. Ale můžeme pokračovat dál, ve verši 26–27: Duch vlévá do našich srdcí hlubokou touhu a lkání, touhu po té plnosti. A to je vlastně ta prazákladní modlitba – tato hluboká touha po plnosti Božího života, lásky. A to je pak modlitba, kterou konkretizujeme třeba v podobě: Otče náš, nebo: Přijď, Pane Ježíši, nebo: Přijď, Duchu Svatý, nebo: Přijď, království Tvé.

Duch vlévá do našich srdcí hlubokou touhu, lkání. Tento Duch nás přitahuje k Ježíši – jenom v Duchu vyznáváme Ježíše Pánem, 1 Kor 12,3. V Duchu vyznáváme Ježíše Pánem. Takže On nás vede k Otci, v Duchu voláme: Otče, Abba. On nás vede k Synu. Je to Duch Otce a Syna. A On je Ten, který nás vede a inspiruje při adoraci, při klanění, při uctívání, při bohoslužbě. Jen v Duchu a v pravdě můžeme uctívat Otce – Jan 4. Jen v Duchu a v pravdě. Ta pravda v Janově evangeliu je především někdo – Syn – takže je to Pravda s velkým P. Jen v Duchu a v Synu můžeme uctívat Otce. Bude to pravdivé, autentické uctívání.

K sebezáporu mohu opět připomenout Cyrila Jeruzalémského – že Duch Svatý nás učí, jak se postit, jak zapírat sebe zdravě a dobře. Neboli dává nám dar sebeovládání. Sebeovládání – a to je poslední plod Ducha Svatého pod listem Galatanům 5,23. Dává nám dar sebeovládání, neboli vnitřní síly a vnitřní jednoty. Vnitřního směřování. Vnitřní harmonie.

A konečně nás učí milosrdenství. Opět Cyril Jeruzalémský: U jednoho učí, jak být mírný, jiného učí všemu co se týká milosrdenství. On nás učí milosrdenství. To je vlastně aplikace toho janského principu: On nás naučí všemu. I milosrdenství.

Sv. František z Assisi – svědek milosrdenství

Letos slavíme 800 let od smrti velikána sv. Františka z Assisi, který sám dosvědčil podobnou skutečnost a zkušenost. On totiž přiznal, že Bůh sám ho přivedl k malomocným. Zpočátku měl k nim velký odpor. Ale dostal tu milost, že dokázal překonat tuto vnitřní averzi, a tyto malomocné nejenom ošetřoval, ale dokonce s nimi byl prostě jako bratr s bratrem. Objímal je, dával jim pocítit svoji náklonnost, že je má rád.

Ale co je pro nás důležité? František přiznává: Bůh mě k nim přivedl. Že to nebylo z něj. On měl k nim zpočátku velký odpor. Averzi jako skoro všichni jeho současníci. Totiž – když Duch přichází do našich životů, tak nás připodobňuje sobě samému. On je Duchem lásky. On je Duchem mírnosti a dobroty, laskavosti. A to se pak promítá v konkrétní milosrdenství.

Závěrečné povzbuzení: sv. Benedikt a rozšiřování srdce

Tak a na závěr nádherné povzbuzení od svatého Benedikta. Je to sice z Řehole pro spolubratry benediktiny, ale zásadně to platí pro každého věřícího. On říká: Jak však postupujeme v tom mnišském životě nebo v tom křesťanském životě – srdce se rozšiřuje. Srdce se rozšiřuje. To je Žalm 119: Bože, ty mi rozšiřuješ srdce. Srdce se rozšiřuje a běžíme cestou Božích přikázání v nevýslovné sladkosti lásky. Běžíme cestou Božích přikázání v nevýslovné sladkosti lásky.

Takže i proto můžeme toužit po Duchu – to, že je to především Jeho práce. On rozšiřuje naše srdce. On nám dává tu sílu běžet a ne pouze se loudat, nebo couvat, nebo stát, nebo spát. A On nám dává prožívat tu sladkost lásky – že je dobré být s Pánem a že je dobré žít podle Evangelia.